

MINTAQANI IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH STSENARIYLARINI ISHLAB CHIQISH VOSITALARI.

Yusupov Nurbekjon Xasan o'g'li

Samarqand iqtisodiyoti va servis instituti

“Menejment” kafedrası

Assistant.

Narzullayev Rustambek

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Menejment (tarmoqlar va sohalar) yonalishi talabasi

Annotatsiya. Mazkur tezisdá mintaqalarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish stsenariylarini modellashtirish va prognozlashda qo'llaniladigan zamonaviy vositalar tahlil qilinadi. Tadqiqotda iqtisodiy o'sishni ta'minlashda strategik rejalashtirishning o'rni hamda raqamli texnologiyalar va ekonometrik modellarning ahamiyati yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy iqtisodiyot, stsenariyli tahlil, strategik rejalashtirish, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, prognozlash vositalari, raqamli modellashtirish.

Abstract. This thesis analyzes modern tools used in modeling and forecasting scenarios for the socio-economic development of regions. The research highlights the role of strategic planning in ensuring economic growth and the significance of digital technologies and econometric models.

Keywords: regional economy, scenario analysis, strategic planning, socio-economic development, forecasting tools, digital modeling.

Аннотация. В данной работе анализируются современные инструменты, используемые при моделировании и прогнозировании сценариев социально-экономического развития регионов. В исследовании освещается роль стратегического планирования в обеспечении экономического роста, а также значение цифровых технологий и эконометрических моделей.

Ключевые слова: региональная экономика, сценарный анализ, стратегическое планирование, социально-экономическое развитие, инструменты прогнозирования, цифровое моделирование.

Kirish

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda mintaqalarning barqaror rivojlanishi bevosita boshqaruv qarorlarining sifatiga va kelajakdagi tendentsiyalarni to'g'ri baholashga bog'liq. Dunyodagi beqarorlik va resurslarning cheklanganligi sharoitida har bir hudud o'zining salohiyatidan kelib chiqib, rivojlanishning muqobil variantlarini (stsenariylarini) ishlab chiqishi dolzarb hisoblanadi. Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish stsenariylari nafaqat kutilayotgan natijalarni, balki yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni ham oldindan ko'rish imkonini beradi.

Asosiy qism

Mintaqaviy rivojlanish stsenariylarini ishlab chiqishda bir qator uslubiy vositalar va texnologiyalardan foydalaniladi. Birinchidan, **ekonometrik modellashtirish** vositalari orqali hududning yalpi hududiy mahsuloti, aholi bandligi va investitsiyalar oqimi o'rtasidagi bog'liqlik o'rganiladi. Bu vositalar turli makroiqtisodiy o'zgarishlar sharoitida mintaqa iqtisodiyoti qanday o'zgarishini matematik aniqlikda ko'rsatib beradi.

Ikkinchidan, **SWOT va PEST tahlil** usullari mintaqaning ichki imkoniyatlari va tashqi muhit ta'sirini baholashda keng qo'llaniladi. Ushbu sifat tahlili vositalari asosida "optimistik", "pessimistik" va "bazaviy" stsenariylar shakllantiriladi. Bunda infratuzilmani modernizatsiya qilish, turizm salohiyatini oshirish va "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini joriy etish kabi omillar asosiy drayverlar sifatida olinadi.

Uchinchidan, **raqamli platformalar va Geoaxborot tizimlari (GIS)** mintaqani rivojlantirishning vizual va fazoviy modellarini yaratishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar katta hajmdagi ma'lumotlarni (Big Data) qayta ishlash orqali resurslarni taqsimlash va logistika zanjirlarini optimallashtirish bo'yicha aniq prognozlarni taqdim etadi.

Shuningdek, stsenariylarni ishlab chiqishda davlat va xususiy sektor hamkorligi, innovatsion klasterlar faoliyati hamda xorijiy tajribalarni adaptatsiya qilish muhim

ahamiyatga ega. Bu vositalar majmuasi mintaqaning uzoq muddatli strategik maqsadlariga erishish uchun poydevor bo‘ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish stsenariylarini ishlab chiqish murakkab jarayon bo‘lib, u zamonaviy matematik va raqamli vositalardan samarali foydalanishni talab etadi. To‘g‘ri tanlangan tahliliy vositalar hududiy boshqaruv organlariga iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash, investitsion muhitni yaxshilash va aholi farovonligini oshirish bo‘yicha eng samarali yo‘lni tanlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Макаров И.Н., Бизин С.В. - Региональная экономика и управление развитием региона. Учебное пособия. Воронеж: НАУКА-ЮНИПРЕСС, 2021. -116с.
2. Кнауб Р.В., Шамаева Е.Ф., Анисимова О.В., Горюнова Е.А. - Устойчивое развитие. Учебное пособие. Томск-Москва-Дубна: издательство РАЕН, 2021. -264с.
3. Данилина М.В., Терновсков В.Б. -Устойчивое развитие.Учебное пособия. Москва: РУСАЙС, 2020. -126с.
4. Marin Drinov Management of socio-economic transformations of business processes: current realities, global challenges, forecast scenarios and development prospects. Scientific monograph.Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences:Sofia, 2023. - 327p. Qo‘shimcha adabiyotlar:
5. Батракова Л.Г. Социально-экономическая статистика : учебник / Л.Г. Батракова. - Москва : Логос, 2020. - 480 с. - ISBN 978-5-98704-657-9. -Текст : электронный. -URL: <https://znanium.com/catalog/product/1213741> (дата обращения: 31.03.2020)
6. Эффективность управления социально-экономическим развитием административно-территориальных образований : монография / под ред. д-ра экон. наук, проф. В.И. Терехина. -М.: ИНФРА-М, 2018. -315с. (Научная мысль). <http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=924711>
7. Топильдиев С.Р., Хасанов Р.Р. Инновационные модели социально-экономического развития. Учебное пособие. -Ташкент: Экономика, 2019.

Axborot manbaalari:

8. www.gov.uz
9. www.lex.uz
10. www.mf.uz
11. www.cbu.uz
12. www.stat.uz
13. www.soliq.uz
14. www.openbudget.uz
15. www.prezident.uz
16. www.sciencedirect.com